

ETT FRILUFTSLYFT

för

SVERIGES FRILUFTSORGANISATIONER

Ett friluftsliv för Sveriges friluftorganisationer

Innehåll

Förord	2
1. Sammanfattning och förslag	3
2. Förutsättningar	7
2.1. Propositionen Framtidens friluftsliv	7
2.2. Allemansrätten	7
2.3. Miljöbalken	9
2.4. Annan lagstiftning	10
3. Mål Hälsa	11
4. Mål Demokrati och Jämställdhet	15
5. Mål Integration	17
6. Mål Funktionsnedsättning	20
7. Ett ökat anslag – vad skall det användas till?	22
Bilaga 1. Medlemsantal m.m.	25
Bilaga 2. Demokratiarbetet	27
Bilaga 3. Enkät	26

Förord

Svenskt Friluftsliv har genomfört en kunskapssammanställning kring ett Friluftsliv. Den baseras på de enkätsvar från Svenskt Friluftslivs dåvarande 22 medlemsorganisationer och övriga 5 organisationer som beviljats medel från friluftsanslaget för 2011. Enkäten utgår från de ämnesfält som finns i Regeringens proposition 2009/10:238 "Framtidens friluftsliv" och som har bäring mot Friluftsrörelsens verksamheter. Samtliga tillfrågade utom tre förbund har inkommit med svar. Ett ytterligare förbund har redovisat att man avstår från att svara.

Rapporten inleds med en sammanfattning och förslag till åtgärder för att ett Friluftsliv skall bli verklighet. Förslagen baseras på de åsikter och förslag som organisationerna har framfört och riktar sig dels till Riksdag/Regering och statliga och kommunala myndigheter dels till organisationerna.

Därefter redovisas de förutsättningar som gäller för att bedriva friluftsliv idag och i framtiden med utgångspunkt från Regeringens proposition "Framtidens friluftsliv", allemansrätten och viss lagstiftning. Därefter redovisas vad organisationerna framfört inom de fem arbetsfält som enkätfrågorna kretsat kring nämligen hälsa, demokrati och jämställdhet, integration, insatser för personer med funktionsnedsättning och vilka aktiviteter som ett ökat anslag skulle kunna användas till.

1. Sammanfattning och förslag

Rapporten visar vad friluftsrörelsen kan åstadkomma för att uppfylla Riksdagens mål för friluftslivet enligt propositionen "Framtidens friluftsliv". Rapporten visar också vad som krävs i termer av ökade medel och bättre skatteregler för att möjliggöra detta och ge svenska folket bättre hälsa och ökad tillgång till friluftsområden m.m. Om ett ökat anslag till 100MSEK skulle tillföras friluftsrörelsen i ett första steg kan antalet aktivitetstimmar förväntas öka med 0,5 – 50 miljoner beroende på aktivitet och målgrupp för aktiviteterna (medianvärde 1800000). Det angivna spannet är mycket stort och baseras på de estimat som respektive organisation gjort. I vissa fall handlar det om nyanställningar för att kunna genomföra fler aktiviteter. I andra fall (de billigaste) är det möjligt att nyttja befintliga strukturer och ideellt engagerade medlemmar.

Idag

Enkätsvaren visar på att organisationerna idag gör ett stort arbete för folkhälsan. Svenskt Friluftslivs medlemsförbund, som samlar närmare 2 miljoner medlemmar varav ca 300 000 barn och ungdomar anordnar ca. 48 miljoner aktivitetstimmar för sina medlemmar och över 9 miljoner timmar för allmänheten. Därtill kommer de ca 1,6 miljoner timmar som de fem övriga organisationerna med sina 217 000 medlemmar ansvarar för. Av materialet framgår emellertid inte hur många deltagare som samlas vid varje arrangemang. Här bör dock tilläggas att endast ca 20 % av befolkningen utövar sitt friluftsliv genom organisationerna se bilaga 1.

Friluftslivets stora bredd och spännvidden av aktiviteter alltifrån cykling, simning, klättring och skridskoåkning m.fl. till naturstudier innebär att flertalet kan få sina intressen berikade genom att delta och få sin hälsa förbättrad.

Enkätsvaren visar också att organisationerna medverkar i andra viktiga samhällsområden främst när det gäller demokrati och jämställdhet, integration och insatser för funktionsnedsatta. Sålunda finns storleksordningen 9 500 lokala eller regionala föreningar med styrelser, där, om man räknar med lägst 5 personer i varje styrelse, över 45 000 personer får regelbunden träning i den svenska demokratimodellen. Organisationerna håller enligt de inkomna svaren totalt över 200 000 sammankomster/aktivitetstillfällen per år, se bilaga 2. Genom deltagande i organisationernas verksamheter och styrelsearbete förmedlas kunskaper om hur praktisk demokrati fungerar i det svenska samhället.

Svaren visar också att organisationerna medverkar i samhällets strävan att åstadkomma större jämställdhet, förbättrad integration och ökade möjligheter för funktionsnedsatta att på sina egna villkor delta i bl.a. friluftsliv.

Samtidigt kan konstateras att det är första gången som denna typ av statistik har insamlats och att den är något osäker. Avsaknaden av statistik och tidsserier är ett uppenbart problem inom friluftslivet generellt.

Framtiden

Organisationerna har ambitioner att öka sina insatser för att förbättra förhållandena i samtliga ämnesfält. Överlag omvittnas att det som hindrar en expansion av insatserna är bristen på resurser och kunskaper. Samhällsutvecklingen har lett till att det är allt svårare att engagera och utbilda ledare enbart på ideell bas. Flera organisationer bromsas upp i brist på möjligheter att ge ledarna ersättning för de insatser de gör efter ordinarie arbetstid för att lära ut olika friluftstekniker och hur man inom allemansrättens ram utövar friluftsliv. Organisationerna visar att kostnaderna för att öka insatserna pendlar mellan 1,43 kronor och 143 kronor per timma beroende på typen av aktivitet och behovet av utrustning m.m. (medianvärde ungefär 40 kronor per timma). Tilläggas bör att i många fall handlar det om instruktioner och utbildningar vilket på sikt kommer att medföra att deltagarna kommer att ägna sig åt aktiviteten utan att det är förknippat med ytterligare kostnader

Svaren pekar på behovet att de olika förbunden skaffar sig ökade kunskaper om hur man i ett snabbt föränderligt samhälle skall kunna attrahera nya medlemmar och behålla de nuvarande. Konkurrensen med andra engagemang i samhället pekar på att friluftsrörelsen måste visa att den är nyttig både för den enskilde och för samhället på ett tydligare sätt än hittills.

Friluftsrörelsen är idag ett viktigt instrument för samhället att uppnå främst folkhälsomålen men också för att medverka i andra viktiga samhällsfrågor.

För att få till stånd det som eftersträvas i Regeringens proposition - ett Friluftsliv – fordras ökade resurser. Svenskt Friluftsliv har i flera år framfört att stödet till organisationerna bör höjas från nuvarande 28 miljoner kronor (2011) till 100 miljoner kronor. Ett sådant ökat anslag skulle innebära att den samlade friluftsrörelsen skulle kunna få till stånd ytterligare ett stort antal aktiviteter för att förbättra folkhälsan.

Det skulle minska kostnaden för samhället till följd av medicinska skadeverkningar av fysisk inaktivitet och kostnaden för inkomstbortfall. I den av Svenskt Friluftsliv år 2006 framtagna rapporten om fysisk inaktivitet redovisas kostnader på tillsammans 6 miljarder kronor per år. ”Fysisk inaktivitet – produktionsbortfall och sjukvårdskostnader” (Björn Lindgren och Kristian Bolin).

Ett ökat anslag skulle enligt Svenskt Friluftsliv möjliggöra att de grupper som särskilt omnämns i propositionen nämligen barn och ungdomar, invandrare och funktionsnedsatta skulle kunna få större chans att utöva friluftsliv och därmed förbättra sin hälsa. Särskilda insatser bör också göras för att genusperspektivet alltid skall genomsyra organisationernas verksamheter.

Med ökade resurser har organisationerna möjlighet till att leva upp till Regeringens mål för friluftslivet nämligen ”Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö”.

Förslag

Ekonomi

Svenskt Friluftsliv föreslår därför att anslaget statsbidrag till friluftsgesällskaper höjs till 100 miljoner kronor årligen.

Svenskt Friluftsliv föreslår att det inom det ökade anslaget skall finnas prioriteringar som är långsiktiga och som syftar till att;

- förbättra jämställdheten inom friluftsrörelsen,
- få fler funktionsnedsatta att utöva friluftsliv på sina egna villkor,
- tillse att integrationsaspekter ingår i friluftsrörelsens alla aktiviteter och
- tillse att fler barn och ungdomar får möjlighet att bedriva friluftsliv.

Svenskt Friluftsliv föreslår att friluftslivets organisationer likställs med idrottsorganisationer när det gäller all form av beskattning och bidrag samt att Socialavgiftslagen ändras så att alla friluftsgesällskaper skall åtnjuta samma behandling som Riksidrottsförbundets medlemmar.

Svenskt Friluftsliv föreslår att det kommunala aktivitetsstödet till ungdomsverksamhet skall kunna ges till alla organisationer oberoende av anslutning till Riksidrottsförbundet.

Förutsättningar

Allemansrätten är den bas på vilken friluftsrörelsen bygger merparten av sin utomhusverksamhet. Svenskt Friluftsliv anser att allemansrätten skall bibehållas som en sedvanerätt. Att skapa en allemansrättslag skulle medföra tillkomsten av en omfattande regelbok och resultera i begränsningar för alla.

Svenskt Friluftsliv föreslår att medel tillförs för att en Allemansrättsombudsman (AlmO) skall kunna tillsättas hos Svenskt Friluftsliv för att bevaka att varken statliga eller kommunala förvaltningar och heller inte markägare inskränker allemansrätten mer än vad som krävs för att värna om naturen. AlmO skulle också kunna ge stöd åt lokala organisationer i deras arbete med t.ex. strandskyddsfrågor.

Svenskt Friluftsliv föreslår att Naturvårdsverket avsätter större resurser för att ta fram lättillgänglig information om allemansrätten främst webbaserat utbildningsmaterial att användas för skolbruk och av allmänheten.

Svenskt Friluftsliv föreslår att alla medlemsorganisationer i Svenskt Friluftsliv skapar ökade kontakter sinsemellan på det lokala planet för att värna om allemansrätten och sprida kunskap om den. Möjligheten att överklaga beslut som innebär en inskränkning av allemansrätten bör utnyttjas.

Svenskt Friluftsliv anser att ett hållbart friluftsliv och naturvården kan samexistera. Ibland upplevs att naturreservat bildas enbart för att skydda naturen från människan och inte för människan. Svenskt Friluftsliv vill därför understryka vikten av att Regeringens uppdrag till Naturvårdsverket om en genomgång av ordningsföreskrifterna i skyddade områden skyndsamt genomförs.

Svenskt Friluftsliv föreslår att medlemsorganisationer i Svenskt Friluftsliv via sina lokalorganisationer bevakar strandskyddets utveckling och påverkar kommunernas planering, så att allemansrättsligt tillgängliga stränder inte blockeras av bebyggelse eller av andra verksamheter.

Svenskt Friluftsliv föreslår att medlemsorganisationer i Svenskt Friluftsliv via sina lokalföreningar engagerar sig i den kommunala planeringen så att fler tätortsnära grönområden säkerställs särskilt i anslutning till förskolor och skolor.

Svenskt Friluftsliv föreslår att Trafiklagstiftningen anpassas för att öka framkomligheten för cyklister.

Kunskapsinhämtning

Svenskt Friluftsliv föreslår att ett projekt tillskapas för att öka kunskapen om hur man kan nå ut till invandrare, till ungdom mellan 16 - 25 år och till personer med funktionsnedsättning.

Svenskt Friluftsliv föreslår att förbunden prioriterar ledarutbildning för att kunna marknadsföra sina verksamheter och inspirera flera till att delta i olika aktiviteter och för att bibehålla de som redan är engagerade och för att kunna bredda sig till flera målgrupper än de traditionella.

Svenskt Friluftsliv föreslår att medel avsätts för att ta fram bättre statistik inom friluftslivet. Ansvarig myndighet i detta fall bör vara Naturvårdsverket.

Hälsa

Svenskt Friluftsliv anser att Fysisk aktivitet på Recept är en metod som i ökad omfattning bör tillämpas i hela landet och sålunda förskrivas inom alla landstingsområden.

Demokrati och Jämställdhet

Svenskt Friluftsliv slår fast att Friluftsliv för alla innebär att samhället och friluftsrörelsen måste tillse att jämställdhet ingår i den löpande friluftsverksamheten. Parallellt härmed kan det behövas riktade insatser för att åtgärda de brister på jämställdhet som fortfarande förekommer inom många områden.

Svenskt Friluftsliv föreslår att det inom det ökade anslaget skall finnas prioriteringar som är långsiktiga och som syftar till att;

Inom ramen för ett ökat anslag med prioriterade områden som demokrati, jämställdhet, integration och funktionsnedsättning kommer Svenskt Friluftsliv att fortsätta utveckla jämställdhetsarbetet och verka för att personer med olika etnisk, religiös och kulturell bakgrund skall kunna delta i friluftsrörelsens olika aktiviteter. Vidare föreslår Svenskt Friluftsliv att alla medlemsorganisationer upprättar jämställdhetsplaner och ser över sina stadgar, så att det slås fast att alla har lika värde.

Integration

Den stora gruppen svenskar som är utlandsfödda, eller som har föräldrar som är det, utgör idag en ansevärd del av befolkningen. För många framstår den svenska naturen som svårtillgänglig och obekant. Tillgången till en rik natur och utövande av friluftsliv är dock en viktig del av den svenska välfärden och kulturen.

Inom ramen för ett ökat anslag med att förbättra demokrati, jämställdhet, integration och funktionsnedsättning som prioriterade områden föreslår Svenskt Friluftsliv att ett centralt informationsmaterial tas fram på olika invandrarspråk om hur den ideella friluftsrörelsen fungerar.

Funktionsnedsättning

Svenskt Friluftslivs vision "Friluftsliv för alla" innebär att samhället måste utformas så att alla på sina egna villkor har möjlighet att ägna sig åt friluftsliv. Svenskt Friluftsliv anser att man i första hand skall integrera funktionshindrade i den ordinarie verksamheten, men att det dessutom krävs särskilda insatser.

Inom ramen för ett ökat anslag med att förbättra demokrati, jämställdhet, integration och funktionsnedsättning som prioriterade områden föreslår Svenskt Friluftsliv att förbunden ökar sina insatser för att underlätta för funktionsnedsatta att delta i friluftslivet.

2. Förutsättningar

I redovisningen lyfts inledningsvis fram några av de förutsättningar som samhället ställer upp för att ett gott friluftsliv skall kunna genomföras nämligen Regeringens friluftspromission, allemansrätten, vissa bestämmelser i Miljöbalken samt några andra lagrum.

2.1. Framtidens friluftsliv - Regeringens proposition 2009/2010:238

Antagen av Riksdagen 1 december 2010 (protokoll 2010/11:25 § 19).

Regeringens slår fast att ”Friluftsliv är ett allmänt intresse. Förutsättningen för friluftsliv är tillgång till naturmiljöer. Hänsyn behöver därför tas till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva naturmiljöer vid samhällsplanering och markanvändning. Friluftsliv bör uppmuntras eftersom det bl.a. har stor betydelse för folkhälsan genom den fysiska aktivitet som det erbjuder. Även andra positiva hälsoeffekter av fysisk, psykisk och social karaktär kan konstateras.”

Regeringen betonar ”vikten av att friluftorganisationerna fortsätter att verka i nya och gamla former och att det även framöver finns en mångfald av friluftverksamheter som är lättillgängliga för alla grupper i samhället”.

Regeringen anser också att ”en politik som ger goda förutsättningar för ett rikt friluftsliv gynnar samhället på många sätt. Det är angeläget att tydliggöra friluftslivet som samhällsintresse och relatera det till andra samhällsnyttor vid sidan av naturvården, såsom folkhälsa, pedagogik, regional tillväxt och landsbygdsutveckling”.

Regeringen avser att ”samverka med organisationerna på friluftsområdet i enlighet med de principer och åtgärder som redovisas i överenskommelsen med idéburna organisationer inom det sociala området och integrationsområdet”.

Regeringens bedömning är att ”Sveriges natur är en tillgång för alla människor och tillgänglig enligt allemansrätten. Friluftsliv och vistelse i naturen kan utövas av alla oavsett ålder och bakgrund. Det är särskilt viktigt att underlätta tillgängligheten för dem med särskilda behov. Det är ett ansvar för såväl stat och kommun som friluftslivets organisationer att inom sina verksamheter förbättra tillgängligheten till naturen och möjligheten att utöva friluftsliv för alla grupper av människor på ett hållbart sätt. Detta kan ske exempelvis genom planering, fysiska åtgärder, information och kunskapsspridning inom friluftorganisationernas verksamhet.”

Regeringens föreslår att ”Målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.

Friluftslivsmålet innebär enligt regeringen att

- naturen är tillgänglig för alla,
- personligt och ideellt engagemang står i centrum,
- allemansrätten värnas,
- det hållbara brukandet tar hänsyn till friluftslivets behov,
- kommunernas ansvar för den tätortsnära naturen är starkt,
- friluftslivet bidrar till landsbygdsutveckling och regional tillväxt,
- skyddade områden är en tillgång för friluftslivet,
- friluftslivet har en given roll i skolans arbete,
- fysisk aktivitet och avkoppling stärker folkhälsan, och
- beslut om friluftsliv fattas med god kunskap.

2.2. Allemansrätten

I propositionen poängteras att ”allemansrätten är en viktig grund för människors möjlighet att fritt vistas i naturen. Naturvårdsverket bör ges ett uttryckligt ansvar att värna och främja allemansrätten genom vägledning, kunskapsspridning, samordning och samverkan med andra myndigheter och föreningslivet.”

Vidare sägs, att det inte bara är myndigheter och kommuner som har ansvar för information om allemansrätten. Även föreningslivet genomför utbildning och lämnar information om allemansrätten.

Idag

Flertalet av organisationerna framför att allemansrätten är en förutsättning för deras utomhusaktiviteter och åtskilliga uttalar att de på olika sätt värnar om allemansrätten. Många tar fram eget material kring allemansrätten för de aktiviteter som är specifika för förbundet ifråga exempelvis klättring, orientering eller cykling. En del utnyttjar och hänvisar till Naturvårdsverkets trycksaker och hemsida och några har lagt in material på sina egna hemsidor. Flera tar fram egna affischer och skyltar.

Flertalet sprider information om allemansrätten främst till sina egna medlemmar men några också till allmänheten. En organisation har riktad verksamhet för invandrare om allemansrättens innebörd, medan tre organisationer säger sig inte arbeta specifikt med allemansrätten.

Åtskilliga behandlar allemansrätten vid olika interna utbildningar, i sina förbundstidningar och genom deltagande i seminarier, debatter och artiklar.

Hot

Några av förbunden befarar att då allt fler ungdomar växer upp i stadsmiljö minskar intresset för naturen och i förlängningen möjligheten att vistas i skog och mark. Det kan i sin tur medföra att allemansrätten kanske inte kommer att ses som en viktig fråga av framtida beslutsfattare. Kunskapen om allemansrätten anses av några ha minskat.

En annan faktor som påverkar tillgången till de allemansrättsliga områdena är förtätningen av tätorterna. Små skogspartier, som av barn tidigare flitigt använts för lek, bebyggs med nya bostäder. Det finns kanske ingen närnatur kvar där man kan utöva allemansrätten, när den tätortsnära skogen reduceras alltför mycket.

Missbruk av allemansrätten kan minska acceptansen för allemansrätten hos allmänheten och markägarna. Konflikter mellan olika friluftsutövare tas upp av några förbund exempelvis ridverksamhet i friluftsområden, frispringande hundar och cyklister på vandringsleder. Det ökade trycket på att utnyttja naturen kommersiellt till exempel genom naturturism, bärplockning och att ta betalt för att åka i skidspår och liknande beskrivs av flera organisationer som en inskränkning av allemansrätten.

Framtiden

För att allemansrätten inte skall urholkas eller försvagas krävs enligt flera förbund att informationen om allemansrättens villkor måste intensifieras, breddas och fördjupas. Flera organisationer arbetar också med att förnya sitt eget utbud av information.

Webbaserat utbildningsmaterial håller sålunda på att tas fram av Friluftsrådet, som också efterlyser ett enhetligt utbildningsmaterial för grundskolan.

Klätterförbundet planerar att öka informationen genom att besöka samtliga lokala klätterklubbar och redovisa hur klättring kan ske inom allemansrättens ram.

Orienteringsförbundet har anställt person för att sprida kunskap om allemansrätten och ”den tolkning som idag gäller”.

STF har i långa tider agerat för att värna om allemansrätten och anser att de inskränkningar som kan ske i allemansrätten, ska nyttjas med försiktighet. Föreningen tar också ansvar för att kännedomen om allemansrätten ökar hos besökare på sina anläggningar och deltagarna i olika aktiviteter.

Flera önskar att Svenskt Friluftsliv förstärker sina insatser för att sprida kunskap om allemansrätten och att föreningen engagerar sig i överklagandeärenden. Några organisationer vill ha samverkan med andra för att kunna nå ut till bredare grupper. Vikten av att den tätortsnära skogen bevaras framhålls så att människor får upp ögonen för den natur som finns i deras närhet.

Förslag

Svenskt Friluftsliv föreslår att en Allemansrättsombudsman (AlmO) anställs vid Svenskt Friluftslivs kansli. AlmO skulle ge medlemsorganisationerna och allmänheten en nod, där praktisk information

om t.ex. olagliga avstängningsförsök av stränder, vägar och liknande skulle kunna samlas och enskilda mål av principiellt betydelse skulle kunna drivas. AlmO skulle också kunna ge stöd åt lokala organisationer i deras arbete med strandskyddsfrågor.

Svenskt Friluftsliv föreslår att Naturvårdsverket avsätter större resurser för att ta fram lättillgängliga redskap som erbjuder allemansrätten på ett attraktivt sätt kanske främst webbaserat utbildningsmaterial att användas för skolbruk och för allmänheten.

Svenskt Friluftsliv föreslår att alla medlemsorganisationer skapar ökade kontakter sinsemellan på det lokala planet för att värna om allemansrätten och sprida kunskap om den. Möjligheten att överklaga beslut som innebär en inskränkning av allemansrätten bör utnyttjas.

Svenskt Friluftsliv anser att allemansrätten skall bibehållas som en sedvanerätt. Att skapa en allemansrättslag skulle medföra tillkomsten av en omfattande regelbok och resultera i begränsningar för alla.

2.3. Miljöbalken

Naturreservat

Statliga och kommunala myndigheter kan införa regleringar av olika slag som påverkar möjligheten att nyttja allemansrätten exempelvis inom naturreservat.

I propositionen sägs bla. "Allemansrätten utgör grunden för allas vistelse i naturen. Allemansrätten gäller också i skyddade naturområden, men är vanligtvis reglerad med ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken. Vi anser att det är viktigt att allemansrätten värnas också inom naturskyddade områden. Det är därför angeläget att berörda myndigheter inte i onödan beslutar om regler som påverkar allemansrätten eller hindrar friluftslivet. Inskränkningar i allemansrätten bör vara väl motiverade utifrån syftet med områdesskyddet. Ordningsföreskrifter i skyddade områden kan ibland vara omotiverat ingripande. Det finns i dag ingen samlad bild i dessa frågor. Vi överväger därför att ge Naturvårdsverket i uppdrag att göra en genomgång av ordningsföreskrifter i skyddade områden och lämna förslag till eventuella åtgärder."

Flertalet av organisationerna är positiva till bildandet av naturreservat och ser dem som en tillgång för friluftslivet. De ordningsföreskrifter som införs kan både ses som hinder eller tillgång för friluftslivet.

Föreskrifter kan stärka värdet av naturen i ett visst område framför allt när de kombineras med åtgärder som gör naturen mer tillgänglig när exempelvis leder, fågeltorn och rastplatser tillskapas. Flera organisationer rapporterar emellertid att det finns en mängd exempel på lokala föreskrifter som innebär omotiverade och sannolikt oreflekterade inskränkningar i möjligheterna till att nyttja allemansrätten. Det kan röra sig om att få tälta, elda, fiska, medföra hund eller använda klätterklippor. Motiven för att införa de olika förbuden är inte alltid redovisade.

Svenskt Friluftsliv anser att ett hållbart friluftsliv och naturvården kan samexistera. Ibland upplevs att naturreservat bildas enbart för att skydda naturen från människan och inte för människan. Svenskt Friluftsliv vill därför understryka vikten av att Regeringens uppdrag till Naturvårdsverket om en genomgång av ordningsföreskrifterna i skyddade områden skyndsamt genomförs.

Strandskydd

De ändrade bestämmelserna i Miljöbalken kring strandskyddet oroar flera organisationer. Mer vattennära bebyggelse inskränker allemansrätten och hindrar möjligheten att nyttja stränderna. Man befärar att exploateringstrycket på framförallt tätortsnära områden, kommer att öka. Även "otillåtna" privatiseringar av strandmark genom uppförande av flaggstänger, murade grillplatser etc. medför att tillgängligheten minskar.

Flera organisationer anser att det är utmärkt att friluftorganisationer nu kan överklaga strandskyddsbeslut, men flertalet har inte resurser för att bevaka frågan i tillräcklig omfattning. Ett par organisationer, främst STF och Naturskyddsföreningen har dock under lång tid agerat för att värna om strandskyddet genom remissvar, skrivelser, artiklar och uppvaktningar. Några säger sig vilja öka sitt engagemang om exploateringen av stränderna skulle komma att öka.

Svenskt Friluftsliv uppmanar sina medlemsorganisationer att lokalt bevaka strandskyddets utveckling och att påverka kommunernas planering, så att allemansrättsligt tillgängliga stränder inte blockeras av bebyggelse eller av verksamheter.

2.4. Annan lagstiftning

Möjligheterna att utöva friluftsliv i organiserad form påverkas förutom av allemansrätten också av en rad lagstiftningar. Organisationerna har i sina enkätsvar främst berört Skattelagstiftningen inklusive momsbestämmelserna men också Hälsoskyddslagstiftningen, Miljöbalken, Produktsäkerhetslagen, Sjötrafiklagstiftningen och Trafiksäkerhetslagstiftningen. Här redovisas några centrala frågeställningar.

Flertalet organisationer anser att skattelagstiftningen och momsfrågan är de största frågorna och betonar att de är svåra att följa med enbart ideella krafter. Bland annat framförs att momsdirektivet oroar och att man hoppas på minst en miljon kronor som omsättningsgräns för skattskyldigheten. Förenklingar i deklarationsprocedurerna efterlyses också, så att man skulle kunna deklarerar på nätet samt ett ökat administrativt stöd/organisationsstöd.

Flera påtalar den orättvisa som finns när det gäller regelverken för idrottsrörelsen kontra friluftsrörelsen. Socialavgiftslagen behöver justeras då olika regler gäller för medlemsorganisationer i Svenskt Friluftsliv och medlemsorganisationer i Riksidrottsförbundet. Vidare omnämns diskriminering av friluftorganisationer på det kommunala planet, då aktivitetsstöd till ungdomsverksamhet ibland enbart ges till RF-anslutna organisationer.

Cykelfrämjandet framför att trafiklagstiftningen är anpassad för att tillgodose bilars framkomlighet och i mindre utsträckning till cyklister. Cykelfrämjandet vill också ändra skattelagstiftningen för att uppmuntra ett hälsosamt cyklande.

Hälsoskyddslagstiftningen bör enligt Friluftsförbundet, ändras så att anläggningar som tillfälligt serverar mat i samband med friluftaktiviteter inte drabbas av samma krav som vanliga restauranger, med orimliga kostnader som följd.

Sjötrafikförordningen föreskriver regler på insjötrafik som är utformade för havstrafik, vilket medför problem för STF, när skeppare engageras till båtar i Norrbotten som trafikerar sjöar i de inre ledsystemen.

Svenskt Friluftsliv föreslår

att friluftslivets organisationer likställs med idrottsorganisationer när det gäller all form av beskattning och bidrag,

att det kommunala aktivitetsstödet till ungdomsverksamhet skall kunna ges till alla organisationer oberoende av anslutning till Riksidrottsförbundet,

att Socialavgiftslagen ändras så att alla friluftorganisationer skall åtnjuta samma behandling som Riksidrottsförbundets medlemmar,

att Trafiklagstiftningen anpassas för att öka framkomligheten för cyklister och

att aktiviteter för barn 0 - 7 år uppmuntras och får samma förutsättningar till ekonomiskt stöd som för barn över 8 år. Den gränsdragning som nu finns är ej rimlig kopplat till friluftslivets ej tävlingsinriktade verksamhet.

3. Mål Hälsa

I propositionen uttalas att ”friluftslivet bidrar till såväl fysisk aktivitet som upplevelser och återhämtning och är därmed av stor betydelse för människors hälsa och välbefinnande. Friluftslivets positiva hälsoeffekter har stor betydelse för såväl den enskilda människan som samhället i stort” och där sägs också att ”friluftsliv har betydelse inte bara för vårt fysiska välbefinnande utan också för vår mentala hälsa.”

Som mål anges att samhället bör ”utformas så att det ger förutsättningar för en ökad fysisk aktivitet för hela befolkningen, mer fysisk aktivitet i förskola, skola och i anslutning till arbetet, mer fysisk aktivitet under fritiden, och att äldre, långtidssjukskrivna och personer med funktionsnedsättning aktivt erbjuds möjligheter till motion eller träning på sina egna villkor”.

Den fysiska aktiviteten kan antingen bygga på egenaktivitet, t.ex. i form av promenader eller organiserade aktiviteter inom föreningslivet.

Idag - Barn/ungdomar

I propositionen uttalas att ”barn och ungdomar bör inom förskolan och skolan ges goda möjligheter att vistas utomhus så att de får naturupplevelser och kunskap om naturen och värdet av att utöva friluftsliv. Förskolan och skolan kan ha stor betydelse för att öka intresset för och kunskapen kring friluftsliv och natur”.

Vidare framhålls att friluftslivets organisationer är viktiga för barn och ungdomar. ”Genom att vara aktiva i en friluftorganisation får de kunskaper, upplevelser och erfarenheter som de bär med sig hela livet. Den barn- och ungdomsverksamhet som många organisationer bedriver har mycket stor betydelse för att ge nya generationer möjlighet till naturkänsla och medvetenhet kring vår livsmiljö. Många natur- och friluftslivsorganisationer arrangerar aktiviteter som riktar sig även till människor som inte är aktiva i någon förening. Organisationerna har därmed en viktig roll i ett bredare perspektiv”.

Samlat har organisationerna en omfattande och diversifierad verksamhet som riktar sig till barn och ungdom. Här redovisas några exempel som visar på den bredd och på det engagemang som finns inom den samlade friluftsrörelsen.

Scoutrådet betonar att barn- och ungdomar är deras främsta målgrupp med program och verksamhet för åldrarna 8 till 25 år, medan det för Korpen är ungdomar i åldern 16-25 år som en prioriterad målgrupp.

Dagligen går över 5 000 barn i Friluftsrörelsens I Ur och Skurs förskolor/skolor och mer än 1,5 miljoner barn har gått i Skogsmulle. Målgruppen är i huvudsak barn från 4 till 7 år, med den svårt att få ekonomiskt stöd.

Sportfiskarna har de senaste 4 åren tagit ut ca 50 000 barn på friluftsdagar i skolorna för praktiskt fiske och vattenvårdsarbete genom projektet KlassDragnet. ”Upp till 13” är ett annat projekt där Sportfiskarna i samarbete med sportfiskebranschen och Unga Sportfiskare aktiverat 35 000 barn/ungdomar de senaste 3 åren. Över hela landet i allt från flugbindning till utflyktsdagar med aktivt sportfiske.

Jägarförbundet arbetar brett med ungdomsverksamheten med syfte att i första hand sprida kunskap om djur och natur för att öka förståelsen och intresset för naturen och det vilda.

Flertalet av Orienteringsförbundets medlemsföreningar arbetar aktivt med barn och ungdomar genom att erbjuda nybörjarverksamhet, fortsatt träning och satsning mot mer prestationsinriktad idrott. Förutom den traditionella träningsverksamheten erbjuds även social verksamhet för att stimulera sammanhållning och gemenskap.

Botaniska föreningen ger ett antal ungdomar under 25 år möjlighet delta i Botanikdagarna med vistelse utomhus under botaniska exkursioner i något av Sveriges landskap.

Ornitologerna har en ungdomskommitté SOFuk som leds av ungdomar upp till 21 år och som bl.a. arrangerar lägerverksamhet. Naturskyddsföreningen har en särskild barn- och familjeverksamhet, Natursnokarna och många olika projekt med barn- och ungdomar som målgrupp som t ex Skogen som klassrum och ungdomsprojektet Schysst Sommar.

Fältbiologerna, som är en ungdomsorganisation av ungdomar för ungdomar, har inga ”vuxna” medlemmar över 25 utan alla aktiviteter planeras och genomförs av personer mellan 14 – 25.

Föreningen bedriver också något som kallas "mini – fältisar" för barn mellan 10 – 14 med ledarledda aktiviteter.

Deltagare över 25 år

Flera organisationer markerar att fysisk aktivitet för ökad hälsa är av stor vikt för alla, men fokus för dem är inriktat på barn och ungdom. Variationen är dock stor. Hos Fältbiologerna är alla under 25 år medan Korpens målgrupp är störst för dem över 25 år liksom hos Klätterförbundet.

Friluftsförbundet har ambitionen att öka antalet aktivitetstimmar för samtliga målgruppen men med nuvarande resurser inriktas dock verksamheten mot barn och ungdomar med familjer.

Från olika håll poängteras att åldersgruppen 20 - 35 år är den som är svårast att nå. Särskilda insatser kan krävas. Så har exempelvis Hälsofrämjandet anlitat världsmästaren i brottning Martin Lidberg för att locka till sig nya ungdomar. Artister eller idrottsprofiler kan också vara goda dragplåster.

Hinder

Så gott som alla organisationer uppger att bristen på ekonomiska resurser för att utbilda och anställa ledare, är det främsta hindret för att kunna öka antalet aktivitetstimmar. Några framför att det finns ett stort intresse men att det gäller att kombinera intresset med en rimlig stimulansersättning till ledarna. Skatte- och momsåtgärder avseende ersättning/arvodering är faktorer som hindrar möjligheten till att få flera intresserade att mot ersättning åta sig ledarskap. De flesta ledare inom många organisationer tycks prioritera föreningens kärnverksamheter och ser svårigheter med att vidga verksamheten till nya områden, om man inte kan få ökade resurser.

Flera organisationer är självkritiska och uppger att de har svårigheter med att nå ut med sitt budskap och attrahera nya grupper. Det kan också vara svårigheter att hitta nya ledare med tid och engagemang. Den ökande konkurrensen om människors tid och tendensen att inte vilja engagera sig ideellt anser några vara besvärande.

Några anser att man varit dålig på att informera politiker och skolledare om det utbud som finns.

Konkurrensen från andra verksamheter och individualiseringen av fritidssektorn är också faktorer som inverkar på möjligheterna att värva nya deltagare. Konkurrensen med andra aktiviteter i olika lokaler medför inte sällan att de ideella organisationerna konkurreras ut av mera penningstarka organisationer. Konkurrensen om exempelvis bassänger eller träningsytor kan medföra att de äldre ungdomarna missgynnas, då de inte är en prioriterat målgrupp i tilldelning av tid på kommunala anläggningar och lokaler.

Konkurrensen är hård också mellan ett fysiskt inaktivt datorintresse och ett aktivt fysiskt friluftsintrasse. Man betonar svårigheten att nå ungdomsgrupperna då Sveriges föreningsliv allmänt brottas med förnyringen.

I storstäderna prioriteras inte barnvänliga lösningar för att möjliggöra cykling till förskolor och skolor, rapporterar Cykelfrämjandet, och på landsbygden har byggandet av 2+1 vägar med vajerräcken och bristen på parallellvägar omöjliggjort barns cykling. Andra hinder för att kunna utveckla verksamheten är avsaknaden av cykeltransportmöjligheter på allmänna färdmedel.

Flera redovisar att skolor har mycket begränsade medel att genomföra lägerskolor och utomhusaktiviteter trots att exempelvis Friluftsförbundet har möjlighet att ta hand om skolgrupper till ringa ersättning, men övriga kringkostnader som resor är ett hinder idag.

Sammanfattningsvis är det både ekonomin och bristen på ledare som är gränssättande för möjligheten att öka antalet nya medlemmar och öka aktivitetsgraden.

Framtiden

Organisationerna har tillsammans ett stort antal förslag för att utöka barn - och ungdomsarbetet men bromsas av bristen på ekonomiska resurser för utbildning av ledare och för att ge ekonomisk ersättning för ledarnas arbete.

Många organisationer framhåller att man har ambitionen att öka insatserna för att få mer fysisk aktivitet hos barn och ungdomar. Barn och ungdomsverksamhet är nyckeln till kontinuitet och således finns en ambition att öka insatserna för dessa.

Flera betonar att satsningen på barn och ungdom är av största vikt då de är framtidens utövare av friluftsliv och de som framåt ska värna om miljön. Flera organisationer skulle kunna erbjuda eftertraktade utflykter i trevliga miljöer för barn och ungdom, om det fanns ekonomiska och personella resurser.

Med ökade resurser tror Friluftsrådet sig kunna markant öka antalet aktiva barn på kort sikt, och att inom en 5-årsperiod kunna dubblera antalet. ”Med ett riktat verksamhetsstöd om cirka 2-3 miljoner kronor under tre års tid, i nära samverkan med skola, stat, och kommun, bedömer vi att Friluftsrådet skulle kunna öka antalet aktivitetstimmar med 3-5 miljoner timmar per år.”

Sportfiskarna beräknar kostnaderna för en storsatsning till ca 7,5 Mkr./år. Fördelat på antalet aktivitetstimmar skulle varje aktivitetstimme kosta ca 1,35 kr.

Orienteringsförbundet vill utbilda 2 018 nya tränare till år 2018 för att dessa skall arbeta inom lokalföreningarna.

Hälsofrämjandet vill utöka arbetet med de yngre årsgrupperna, men saknar ekonomiska resurser, då skolor och förskolor inte kan bidra med pengar.

Klätterförbundet skulle vilja satsa på ledarutveckling och också förmå de som idag endast klättrar inomhus att pröva på utomhusklättringen.

Naturskyddsföreningen lanserar en stor satsning på att utveckla föreningens barnverksamhet, Natursnokarna.

Samarbete förskola – skola

Många organisationer redovisar att de sedan lång tid haft ett välutvecklat samarbete med både förskolan och skolan. Friluftsrådet har utvecklat förskoleformen I Ur och Skur med stor framgång i många kommuner, Naturskolorna används i stor utsträckning i skolans utomhusverksamhet under ferier och lov.

Flera föreningar hjälper skolorna med undervisningsmaterial. Livräddningssällskapet sänder ut material till samtliga i årsklasserna 1- 3, Botaniska föreningen tillhandahåller material till intresserade skolor och orienteringsrörelsen tillhandahåller kartor och undervisningsmaterial som tagits fram i samverkan med SISU Idrottsböcker.

Naturskyddsföreningen har ett växande skolsamarbete med ett halvduzin olika projekt som Skogen som klassrum, Rovdjur på schemat, Klimatkampen och Schysst sommar och avsikten är att fastställa en ny skolstrategi. Föreningen samarbetar också med skol- och utbildningsorganisationer genom att medverka i fortbildning av lärare.

Samarbetet kan emellertid stupa på att föreningarnas ledare inte har möjlighet att vara lediga från arbetet för att möta skolans behov eller begränsas av brist på pengar, då det kan behövas särskilda experter som leder olika projekt.

Kanotförbundet samarbetar lokalt med skolan så att alla ungdomar får paddla ett par gånger varje år kompletterat med dygnspaddlingar med övernattningar.

En del organisationer uppger dock att de har ringa verksamhet som riktar sig till skolan.

Annan samverkan

Flertalet har inte något mera omfattande samarbete med idrottsrörelsen eller med andra organisationer även om det lokalt här och var finns samarbete med idrottsföreningar och andra organisationer. De förbund som också är anslutna till Riksidrottsförbundet har givetvis ett intimt samarbete med idrottsrörelsen.

Flera organisationer exempelvis Korpen, Sportfiskarna, Orienteringsförbundet och Friluftsrådet samverkar med olika landsting i arbetet med Fysisk aktivitet på recept. Sportfiskarna skulle vilja utveckla möjligheten att använda fiskeaktiviteter som hjälp och metod i sjukvården och föreslår att en projektledare anställs på heltid. Kostnaden beräknas till ca 1,5 Mkr./år.

Ett antal organisationer omnämner att de har samarbete med lokala kulturföreningar och med hembygdsföreningar, naturskyddsföreningar, Svenska Kyrkan, m fl. Exempelvis genomförde

Naturskyddsföreningen under 2009-2010 en gemensam turné med Riksteatern. Föreställningen kallades Banankontakt med manus av Lasse Åberg och med musik av Janne Schaffer. Föreningen har också ett växande samarbete med Studieförbundet bland annat med en hel del lokala kulturprogram, föredrag, utflykter, utställningar med mera.

Förslag

Svenskt Friluftsliv vill betona att för att kunna lösa de ytterligare uppgifter som de ideella organisationerna åtar sig, måste först och främst en basfinansiering säkras så att organisationerna kan behålla och utveckla de administrativa funktionerna.

Svenskt Friluftsliv anser att Fysisk aktivitet på Recept är en metod som i ökad omfattning bör tillämpas i hela landet och sålunda förskrivas inom alla landsting.

4. Mål Demokrati och jämställdhet

Riksdagen har nyligen fastställt nya mål för politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55). Villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras.

Regeringen avser att genom en aktiv folkrörelsepolitik bidra till att ”stärka den sociala ekonomin i samhället och till att utveckla, fördjupa och bredda demokratin” och uttalar att ”Föreningslivet är en viktig arena för sociala nätverk som kan bidra till större öppenhet och motverka diskriminering.”

Regeringen avser att samverka med organisationerna på friluftsområdet i enlighet med de principer och åtgärder som redovisas i överenskommelsen med idéburna organisationer inom det sociala området och integrationsområdet.

Regeringen betonar också i propositionen ”Framtidens friluftsliv” följande: Friluftsliv för alla innebär ”att samhället och friluftsrörelsen också måste tillse att jämställdhet och integrationsaspekter ingår i den löpande friluftsverksamheten.” Vidare konstateras att ”många verksamheter inom friluftslivet domineras fortfarande av män”.

Idag - Demokrati

De ideella organisationerna medverkar i arbetet med att vidmakthålla och utveckla demokratin på flera sätt. Sammantaget finns minst 9 500 lokala och regionala styrelser, där, om man räknar med lägst 5 personer i varje styrelse, över 45 000 personer får regelbunden träning i den svenska demokratimodellen. Bilaga 2.

För många organisationer är målet att alla som engagerar sig i verksamheten också skall veta hur man kan påverka verksamhetens inriktning och genomförande. Organisationernas aktiviteter, kurser, ledarutbildningar, möten och stämmor är en viktig del i lärandet om demokrati och ger också den enskilde ökat kunnande i det löpande samhällsbyggandet samt breda och stora kontaktnät.

Föreningarna använder också sin kunskap för att påverka samhällsbyggandet framför allt när det gäller den fysiska planeringen. Genom kontakter med myndigheter lär de sig hur argument skall framföras och många föreningar upplever att kommunala och statliga myndigheter har stort förtroende för den expertis som finns inom organisationen ifråga. Lokalt är många föreningar remissinstans och stödjer och utvecklar därigenom det civila samhället.

Flera av organisationernas ledare engagerar sig i samhällsdebatten genom debattartiklar, föredrag och uppvaktningar till beslutsfattare på statlig och kommunal nivå.

Idag - Jämställdhet

Flertalet organisationer menar att lika behandling oavsett kön, ålder, religion, etnicitet, handikapp och sexuell läggning är en självklarhet i all deras verksamhet, men man har kommit olika långt. Över tid kan man se en förändring till det bättre men det finns fortfarande en del arbete kvar att göra, menade man. Många verksamheter inom friluftslivet liksom inom idrotten domineras fortfarande av män exempelvis jakt och sportfiske. I barnverksamheten finns det fortfarande fler kvinnor än män, medan majoriteten av ledarna är män, när det gäller t.ex. långfärdsridskor.

Flertalet organisationers stadgar innehåller texter om alla människors lika värde och många har en av medlemmarna antagen jämställdhetspolicy.

Många organisationer framhåller att man strävar efter att få med både kvinnor och män i styrelser och olika arbetsgrupper och betonar vikten av ett genusperspektiv inom alla verksamheter. Här några konkreta exempel:

Sålunda satsar Sportfiskarna sedan ett par år tillbaka på att öka det kvinnliga medlemsantalet genom bland annat ledarutbildningar, aktiviteter riktade till kvinnor och tjejer. Sportfiskarna arbetar också med att aktivt förebygga eventuella skillnader i förutsättningarna för att utföra fiskeaktiviteter. Jägareförbundet driver en omfattande satsning med genusperspektiv och har en anställd person på halvtid för att stödja verksamheten. Cirka 25 % av de som avlägger Jägarexamensprovet är idag kvinnor.

Scouterna bedriver sedan länge ett mångfaldsarbete med syfte att möjliggöra för fler att delta i aktivt friluftsliv och att utmana normer kring jämställdhet, HBT - frågor, tillgänglighet och integration i

organisationen. 30 mångfaldsinspiratörer har utbildats, vilka håller workshops för att få fler scoutledare att vilja arbeta med normer och värderingar.

Andra redovisar dock att jämställdheten ännu inte fullt ut omfattar funktionärssidan, men att man har tillskapat jämställdhetsgrupper som ansvarar för att frågorna beaktas i det vardagliga arbetet. Några har tagit fram utbildningsmaterial som ger lokala föreningar en möjlighet att arbeta med genusfrågan.

Någon organisation rapporterar att man har problem med att finna kvinnor som är beredda att delta i styrelsearbetet och en annan erkänner att man varit passiv och bara följt lagstiftningen och arbetar mer reaktivt än proaktivt.

Flera organisationer har haft speciella projekt med inriktning på jämställdhet och mångfald. Scouterna och Svenskt Friluftsliv tog sålunda initiativ till en samling med Svenskt Friluftslivs medlemsorganisationer under våren 2007, för att få fler friluftorganisationer att arbeta med mångfald.

Hinder

Flera organisationer påpekar med enfaset att man ej ser några hinder utan bara möjligheter. Den stora möjligheten ligger i den utveckling som kan bli ett resultat av att fler människor med olika bakgrund är med och engagerar sig i verksamheten. Det gäller att i det löpande arbetet att lyfta fram och prioritera arbetet kring lika behandling.

Några organisationer poängterar att man mer ser till själva verksamheten, och inte till vilket kön som leder verksamheten.

Framtiden

Många organisationer har ambitionen att få flera att engagera sig oavsett kön, härkomst och sexuell läggning och någon framför uppfattningen att utökad verksamhet bidrar till ett mer jämlikt och genusneutralt samhälle.

Friluftsförbundet har beslutat att senast 2012 ha etablerat referensgrupper med kunskap om HBT, invandrar- respektive funktionsnedsättningsfrågor för att anpassa föreningens utbud och marknadsföring och därmed öka mångfalden och medlemstillväxten.

Sportfiskarna skulle kunna anställa en konsulent för kvinnors fiske till en kostnad på ca 1 Mkr./år. För den summan skulle storleksordningen 20 000 kvinnor kunna fiska i fem dagar var eller 100 000 fiskedagar, eller motsvarande ca 500 000 aktivitetstimmar. Det skulle då motsvara en kostnad på ca 2 kr/aktivitetstimme.

Förslag

Svenskt Friluftsliv vill fastslå att Friluftsliv för alla innebär att samhället och friluftsrörelsen måste tillse att jämställdhet ingår i den löpande friluftsverksamheten. Parallellt härmed kan det behövas riktade insatser för att åtgärda brister på jämställdhet.

Inom ramen för ett ökat anslag med att förbättra demokrati, jämställdhet, integration och funktionsnedsättning som prioriterade områden föreslår Svenskt Friluftsliv att en bestämd andel av det ovan föreslagna ökade anslaget skall inriktas på långsiktiga verksamheter som syftar till att förbättra jämställdheten och mångfalden inom friluftsrörelsen.

Svenskt Friluftsliv föreslår att alla organisationer upprättar jämställdhetsplaner och ser över sina stadgar, så att det slås fast att alla har lika värde.

5. Mål – Integration

Målet för samhällets strategi för integration är ”lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund”. Regeringens strategi för integration redovisas i skrivelsen Egenmakt mot utanförskap (skr. 2008/09:24). Målet för strategin är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

I propositionen Framtidens friluftsliv betonas ”att naturupplevelser och friluftsliv är en tillgång och möjlighet för alla och en viktig del av den svenska välfärden och kulturen. Det handlar om att visa på de möjligheter som finns i Sverige och öka kunskapen och valmöjligheterna. Inte minst viktigt är att se till att alla oavsett bakgrund får en grundkunskap om allemansrättens möjligheter och skyldigheter”.

Information, riktade aktiviteter och föreningslivets verksamheter framhålls som exempel på hur medvetenheten om naturens tillgänglighet kan öka för exempelvis invandrare.

”Friluftsliv för alla innebär för friluftsrörelsen att tillse att integrationsaspekter ingår i den löpande friluftsverksamheten. Inte minst viktigt är att se till att alla oavsett bakgrund får en grundkunskap om allemansrättens möjligheter och skyldigheter.”

Idag

Flertalet av organisationerna är positiva till att arbeta med integration för att som Friluftsfrämjandet uttrycker det ”både för att det skulle berika vår verksamhet och för att det ger oss såväl tillväxtpotential som större folkhälsa och livsglädje.”

Några, exempelvis Frisksportförbundet, betonar vikten av att motarbeta oförståelse, vilket leder till rädsla och misstänksamhet. Många av de aktiviteter som organisationerna driver anses vara lämpliga för att skapa kontakt mellan etniska svenskar och invandrare och ett sätt att hjälpa invandrarna till en bättre integration i samhället exempelvis genom att lära sig cykla, simma eller paddla. Flera framför dock att de nya svenskarna i stor utsträckning är främmande för friluftsliv och i stort sett okunniga om vår natur och allemansrätten.

Några, Korpen och Orienteringsförbundet, ser invandrarna som en kommande målgrupp. Att arbeta mer målmedvetet med integration kan vara ett sätt att attrahera fler. Scouterna liksom Naturskyddsföreningen har en stark ambition att medlemskåren ska spegla den mångfald som finns i Sverige idag, men det är långt till målet.

Flera organisationer är självkritiska och anser att de varit dåliga på att tillvarata och attrahera personer från andra kulturer. Andelen medlemmar med denna bakgrund är nästintill obefintlig i dessa föreningar eller som Fältbiologerna uttrycker sig: ”För tillfället har vi en relativt homogen medlemsbas, där det främst ingår vit medelklass.”

Några anger att de inte hittat något bra sätt att arbeta med integration och andra uppger att det saknas resurser och ledare för att kunna göra en god insats.

Projekt

Ungefär hälften av organisationerna rapporterar att de har haft eller har projekt som riktar sig till invandrare.

Sportfiskarna har under många år arbetat tillsammans med Jägareförbundet och Svenska Brukshundklubben i ett multiprojekt, där invandrarungdomar under en dag fått pröva på olika aktiviteter. I Stockholm bedriver Sportfiskarna tillsammans med andra organisationer en uppskattad fiskeskola, Strömmens Sportfiske, med en hög andel invandrarungdomar och en ledare som själv har utländsk bakgrund.

Cykelfrämjandet håller kurser för att lära nyhitkomna vuxna att cykla och Jägareförbundet driver ett projekt med syfte att stödja start av lokal verksamhet riktad till nya svenskar och ungdomar med invandrarbakgrund.

STF driver Tillsammansprojektet, vilket vänder sig till unga tjejer med invandrarbakgrund, i syfte att skapa umgängesformer, bredda kontaktytor och kanske främst introducera dem till friluftsliv och den svenska naturen.

Ornitologerna har lokalt samarbete mellan lokala föreningar och kommuner, där medlemmar ställt upp som guider/naturvägledare och visat nya svenskar hur de ska komma ut i den lokala naturen, och vad man får och inte får göra (allemansrätten).

Naturskyddsföreningen driver flera projekt framför allt Schysst sommar, Traineeprogrammet, där föreningen försöker få med personer med olika kulturella bakgrunder. Nu planeras en uppföljare Schysst vinter, som syftar till att skapa ett innanförskap bland unga t ex i Rosengård, Malmö med naturupplevelser och miljöengagemang.

Hinder

Flertalet organisationer är positiva till att utöka sitt integrationsarbete. Viljan och engagemanget finns men det saknas pengar. Svårigheterna ligger främst i resursbrist, avsaknad av riktad ledarutbildning och att identifiera samt knyta band till de tänkbara grupper som annars har svårt att hitta föreningarna.

Många anger att resurser för utbildning av ledare är det största hindret.

Friluftsförbundet ger en ingående redovisning av sin syn på hinderproblematiken.

”I dagsläget har Friluftsförbundet väldigt få medlemmar med icke svensk bakgrund, och ännu färre ledare, vilket kan vara en bidragande effekt till att Friluftsförbundet har varit dåliga på att framställa material som finns på andra språk än svenska.”

Orienteringsförbundet utvecklar liknande tankegångar: ”Det största hindret är troligen vår tradition som en nordisk idrott som bygger på att vi kan utnyttja allemansrätten. Tidigare projekt har visat att det går bra att bedriva orienteringsverksamhet i närområdet men när verksamheten flyttar ut i skogen försvinner deltagarna. Att arbeta med integration kräver sannolikt mer uthållighet och andra ambitioner än traditionell verksamhet.”

Också Naturskoleföreningen redovisar svårigheter med att få ut sitt budskap: ”Tydlig och genomtänkt information är viktig när man vill nå nya svenskar. Det är en stor utmaning för oss att jobba med attityderna till naturen, Det tar tid och kräver tålamod. Ett hinder kan också vara rent materiellt.

Många saknar rätt kläder för utevistelse. Andra vet inte hur man tar sig till naturen eller vad man kan och får göra där. En del invandrare har rädsla för att röra sig i naturen på grund av risk för minor eller rädsla för okända djur. Därför kan det vara svårt att locka dem till naturskolornas arrangemang.

Många gånger krävs en personlig kontakt för att nå fram med inbjudan eller budskap. En annan väg är att gå via språkutbildningen som de nya svenskarna får”.

Andra vittnar om att det är svårt att skapa kontakter och förtroende och att få kvinnor att vara med. Det kan handla om språk, kulturkrockar och även rädsla.

Botaniska föreningen och Fältbiologerna ser däremot inga hinder förutom bristande engagemang.

Scoutrådet har arbetat länge med integration och reflekterar; ”För att skapa en varaktig och kvalitativ verksamhet i socialt utsatta bostadsområden krävs långsiktighet och uthållighet. Vår erfarenhet är att det krävs anställt stöd under en lång period för att verksamheten ska bli bestående.

Det har visat sig att denna traditionella föreningsform är väldigt sårbar i ett område där föreningsvanan är låg och där föräldrar inte har möjlighet att ställa upp och bidra till verksamheten på samma sätt som man gör i områden där scouterna är mer traditionellt förankrade”.

Framtiden

Olika projekt inspirerar till fortsatt verksamhet exempelvis uppger Naturskyddsföreningen ambitionen är att fortsätta på redan påbörjade projekt, sprida erfarenheter från dessa och inspirera till ett vidgat arbete med integration.

I några organisationers program finns integrationsfrågan inskriven. Exempelvis skriver Frisksportsförbundet ”Vi vill vara en motvikt i en alltmer uppdelad värld, vi tror på ett samhälle där vi gör saker tillsammans och lär av varandra”.

Sportfiskarna ser en stor potential för ett aktivt och framgångsrikt integrationsarbete inom sportfisket om det gavs ekonomiskt utrymme för anställning av en integrationskonsulent. Med en sådan konsulent som spindel i nätet skulle informationsmaterial på olika språk kunna tas för att locka ut ett mycket stort antal svenskar med bakgrund från andra länder på praktiskt fiske.

Flera skulle vilja ha utrymme till att göra lokala marknadsföringar i form av uppvisningar i invandrartäta områden av den verksamhet som bedrivs. Några betonar vikten av att utveckla en metod för att nå och engagera den identifierade målgruppen. Ett ökat samarbete med invandrarföreningar, skolor och kommuner behöver tas för att på ett effektivt sätt nå målgruppen.

Andra organisationer skulle vilja anpassa och översätta informationsmaterial om de olika aktiviteter friluftsrörelsen har att erbjuda och få ekonomiska resurser för att anställa några för uppsökande verksamhet i skolor och invandrarföreningar för att kunna ge en introduktion om det ideella föreningslivet.

Några organisationer ser invandrade svenskar som en framtida medlemsbas både som passiva och som aktiva medlemmar och att det också gäller att ta tillvara invandrade svenskars kompetens i det fortsatta arbetet.

Svenskt Friluftsliv har i en speciell fråga efterlyst hur organisationerna ser på intresset att nå fler med icke nordiskt ursprung. Svaren skiljer sig inte mycket från de allmänna svaren på det fortsatta integrationsarbetet men några ytterligare aspekter framkommer.

Ledareutbildning är en nyckelfråga. Friluftsrämjandet utvecklar problemet och skriver i sitt svar: "För att nå fler med icke nordiskt ursprung behöver Friluftsrämjandet både identifiera de ledare som brinner för integrationsfrågan och urskilja ledargestalter inom de nya grupperna. Genom lärdomar från bl.a. Fryshuset som har ett omvänt problem, vet vi att vi behöver vinna förtroendet inifrån gruppen själv. Eftersom Friluftsrämjandet i dagsläget själva saknar ingångarna behöver vi jobba med samarbeten i mycket högre utsträckning."

Andra påtalar främst bristen på resurser. Om mera pengar fanns, skulle man vilja bjuda in till kontakträffar och försöka utveckla samarbete med olika invandrarföreningar. Det är också väsentligt att betona att personer med invandrarbakgrund inte är en homogen grupp utan verksamheten måste anpassas till de olika kulturella mönstren.

Orienteringsförbundet påtalar att uthållighet och långsiktighet är viktigt och att man måste hitta andra former än dem som man traditionellt arbetar med i dag.

Scoutrådet skulle vilja etablera långsiktiga satsningar i samarbete med andra föreningar, skolor eller liknande i ett antal förorter till större städer i Sverige. Med hjälp av konsulenter, som kan rekrytera frivilliga vill man genomföra scoutverksamheten.

Naturskyddsföreningen är självkritisk och säger sig vilja fortsätta med ett aktivt arbete med att nå ut till och rekrytera personer ur grupper (sociala, ekonomiska, etniska, religiösa, kulturella och åldersgrupper) som är svagt representerade i organisationen. Det handlar också om att genom diskussion belysa och ifrågasätta stereotypa könsroller i föreningens arbetsfördelning och kommunikation.

Förslag

Svenskt Friluftsliv anser att samhället skall öka sina insatser för att ta vara på mångfalden och ge personer med olika etnisk, religiös och kulturell bakgrund möjlighet att delta i de av föreningarna organiserade aktiviteterna. Friluftsliv bör också kunna vara ett naturligt inslag i ämnet svenska för invandrare.

Inom ramen för ett ökat anslag med att förbättra demokrati, jämställdhet, integration och funktionsnedsättning som prioriterade områden föreslår Svenskt Friluftsliv att en bestämd andel av det ovan föreslagna ökade anslaget skall inriktas på långsiktiga verksamheter som syftar till att tillse att integrationsaspekter ingår i Friluftsrörelsens alla aktiviteter. Svenskt Friluftsliv föreslår att ett centralt informationsmaterial tas fram på olika invandrarpråk om hur den ideella friluftsrörelsen fungerar.

6. Mål – Funktionsnedsättning

Handikappolitiken är ett sektorsövergripande politikområde och har som övergripande mål att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhällets alla delar. Personer med funktionsnedsättning är dock ofta utestängda från möjligheten att vistas i natur – och kulturmiljön.

I propositionen framhålls att ”Sveriges natur är en tillgång för alla människor och tillgänglig enligt allemansrätten. Friluftsliv och vistelse i naturen kan utövas av alla oavsett ålder och bakgrund. Det är särskilt viktigt att underlätta tillgängligheten för dem med särskilda behov.”

Idag

Merparten av organisationerna betonar alla skall få vara med och inte vara utestängd från de olika aktiviteter som arrangeras. De markerar sin grundsyn i sina olika policydokument eller i särskilda program. Där kan man bl.a. uttrycka att ”Kurslokaler som är förlagda till städer ska vara tillgängliga för funktionshindrade” och att ”Riksmöteslokaler ska vara tillgängliga för funktionshindrade”. Kreativiteten är stor när det gäller att försöka få med alla intresserade trots olika funktionshinder både fysiska eller psykiska. Man har dock inte haft resurser att fullfölja dessa intentioner, så att det har blivit en kontinuerlig verksamhet.

Flertalet organisationer rapporterar dock att man har eller har haft projekt såsom skidskola, seglarläger eller paddling för rullstolsbundna för att nämna några exempel. Åtskilliga går ut med information om de hjälpmedel som finns. Exempelvis sprider Cykelfrämjandet kunskap om att det finns cykeltyper anpassade för funktionshindrade, och att det finns möjligheter att bygga cyklar så att de är anpassade till olika typer av funktionshinder. Flera organisationer samverkar lokalt med grupper/organisationer/aktörer som företräder personer med funktionshinder.

Jägareförbundet har inlett ett projekt som syftar till att underlätta för rörelsehindrade att komma ut på skjutbanor och i skog och mark.

Sportfiskarna har projekt med inriktning på att underlätta framkomligheten till fiskevatten och öka tillgängligheten för rörelsehindrade genom till exempel anläggning av handikappanpassade bryggor och ramper. För personer med psykisk funktionsnedsättning finns samarbete med Stockholms stad och Studieförbundet Vuxenskolan. Potentialen för liknande arbete är mycket stor över hela Sverige.

Ornitologiska föreningen har lokalt samarbete för ökad tillgänglighet, bl. a. i Kristianstad Vattenrike, där medlemmar i den lokala fågelklubben är guider för särskilda exkursioner riktade till funktionshindrade.

Flera föreningar har anställda med funktionshinder och arrangerar också särskilda utbildningar för sina ledare för att kunna hjälpa deltagare med funktionshinder.

Scouterna har länge arbetat med funktionshindrade. ”En viktig del i scouternas grundvärdering är att alla ska få vara med i Scouterna, vi har ingen avbytarbänk. Det innebär att vi har arbetat riktat med att stärka organisationens kapacitet att ta emot människor med funktionsnedsättning. Bland annat finns det ett särskilt kapitel om detta i vår nya ledarbok. Vi har också många lokala initiativ, som t ex sommarläger med funktionshindrade och personer utan funktionshinder.”

Orienteringsförbundet har en särskild gren inom sin verksamhet, precisionsorientering (PreO), som har sitt ursprung i orientering för rörelsehindrade.

Hinder

Flera organisationer framför att hindren huvudsakligen består av den egna förmågan i hur man tolkar funktionsnedsättning, men flertalet anser att hindren är ekonomi och ledare.

Några organisationer är självkritiska och uppger att man ej funnit formerna för att kunna erbjuda funktionsnedsatta deltagande. Andra uppger att funktionsnedsättning är ett dilemma, då deras utbud ofta finns i otillgängliga miljöer eller kräver speciell utrustning. Många lokaler som ligger belägna ute på landsbygden, i skogar eller andra svårtillgängliga områden är ofta mer svårtillgängliga för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Flera rapporter att efterfrågan på aktiviteterna är större än vad det finns ledare för att driva verksamheten för funktionshindrade. En ledare för grupper med funktionshinder måste vara duktig på att söka pengar för verksamheten ifråga. Friluftsförbundet menar att många ledare gärna är med och bidrar, bara de slipper det tidskrävande arbetet att leta fram pengarna. Idag upplever Friluftsförbundet också att det är konkurrens mellan förbundet och handikapporganisationerna om de befintliga resurserna, vilket minskar incitamenten för samarbete.

Framtiden

Många organisationer redovisar olika uppslag för att förbättra villkoren för funktionsnedsatta och föreslår exempelvis att stöd ges till ombyggnad och nybygge av cyklar på samma villkor som det finns handikappanpassningsbidrag för bilar.

Sportfiskarna skulle kunna arrangera aktivitetsdagar för personer med funktionsnedsättning i första hand från storstadsområden till redan befintliga anläggningar som handikappanpassats för fiske i bl.a. Svartedalens naturreservat i Göteborg, Tyttboanläggningen inom Hedesundafjärdens Nationalpark och vid olika anläggningar i Stockholmstrakten.

Kanotförbundet utvecklar verksamhet för funktionshindrade och har en utsedd person med god insyn i behoven och med gedigen egen erfarenhet av kanot i olika former. ”Om vi hade ekonomi så skulle processen gå betydligt fortare men vi strävar på och närmar oss målen att kunna erbjuda paddling även för personer med funktionsnedsättning”.

Flera förbund framför att det är väsentligt att sprida kunskap om möjligheterna för även funktionshindrade att utöva friluftsliv genom att hjälpa de lokala föreningarna att komma igång med hjälp av information, checklistor, hjälpmedel för genomförande av olika aktiviteter så att det så småningom ses som en självklar aktivitet inom föreningarna.

Förslag

Svenskt Friluftslivs vision Friluftsliv för alla innebär att samhället måste utformas så att alla på sina egna villkor har möjlighet att ägna sig åt friluftsliv. Svenskt Friluftsliv anser att man i första hand skall integrera funktionshindrade i den ordinarie verksamheten, men att det dessutom krävs särskilda insatser för att underlätta för funktionshindrade att delta i friluftsliv.

Inom ramen för ett ökat anslag med att förbättra demokrati, jämställdhet, integration och funktionsnedsättning som prioriterade områden föreslår Svenskt Friluftsliv att en bestämd andel av det ovan föreslagna ökade anslaget skall inriktas på långsiktiga verksamheter som syftar till att tillse att få fler funktionsnedsatta att utöva friluftsliv på sina egna villkor.

Svenskt Friluftsliv föreslår även att förbunden ökar sina insatser för att ta till funktionsnedsattas kompetens i det löpande föreningsarbetet och för att möjliggöra deras deltagande i olika aktiviteter.

7 Ett ökat anslag – vad skall det användas till?

Genomgången av de olika föreningarnas nuvarande aktiviteter, antalet aktiva samt förslag till utökad verksamhet lägger en god grund för hur ett ökat anslag skulle kunna användas. Övergripande kan sägas att organisationerna skulle kunna generera 70 – 7000 aktivitetstimmar / 10 000 kronor. Att variationen är så stor beror på att olika organisationer anför olika slags projekt och aktiviteter. Skillnaden i kostnad beror på att undervisning av lärare i naturpedagogik är dyrare än att ta ut barn att fiska. Dels krävs en annan kompetens, dels annan utrustning. I vissa fall sker aktiviteterna på arbetstid med avlönade anställda, i andra fall med ideellt arbetande ledare. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att en ökning av anslaget till friluftslivets organisationer till 100 MSEK per år (dvs. en ökning med 72 MSEK) och en sådan inriktning som skissats på i denna rapport skulle förväntas leda till en ökning av antalet aktivitetstimmar i intervallet 0,5 – 50 miljoner beroende på vilka aktiviteter som väljs. Med en årsarbetstid på 1800 timmar skulle detta motsvara 280 – 28000 årsarbeten. Medianvärdet bland de inkomna redovisningarna hamnar på mellan 200-300 timmar/ 10 000 kronor. Därutöver finns infrastrukturella satsningar i förslaget som t.ex. AlmO som svårigen låter sig mätas i antalet timmar.

Nedan följer exempel på aktiviteter som friluftslivets organisationer skulle kunna arrangera om de ekonomiska förutsättningarna gavs.

Cykelfrämjandet

Lågintensiva cykelturer i samarbete med vårdcentraler i 15 kretsar: 200 cykelturer á 2 timmar för genomsnittligt 10 deltagare: 4 000 aktivitetstimmar.

Cykelturer för turister både inhemska och utländska: 60 cykelturer á 2 dagar (14 timmar) med 8 deltagare per tur: 6 720 aktivitetstimmar

Cykellek för förskolebarn: 23 kretsar kan under 8 veckor/år göra 12 kurser/vecka á 2 timmar för genomsnittligt 30 barn: 16 560 aktivitetstimmar

Friluftsförbundet

Friluftsförbundet bedöms kunna leverera ytterligare cirka 3-5 miljoner aktivitetstimmar (300-500 timmar/10 000 kr.) utöver redan dryga 10 miljoner redan idag.

Korpen

Det skulle främst gälla öppna verksamheter som riktar sig till familjer såsom; tipspromenader, cykellopp, prova på aktiviteter, tomtesmyg. Det skulle även vara möjligt att genomföra olika former av cuper lokalt i lagidrott. 200 timmar/10 000 kr.

Riksförbundet Hälsöförbundet

Här skulle en relativt stor verksamhet kunna anordnas som t.ex. föredrag, naturvandringar i skolor och bland allmänheten och med nya svenskar, 120-160 timmar/ 10 000 kr.

Sportfiskarna

Relativt lätt skulle barnverksamhet som t.ex. klassdraget kunna ökas, ca. 7000/10 000 kr.

Svenska Frisksportförbundet

För en halvtidstjänst skulle vi kunna få igång ett antal klubbar som nu går på sparlåga samt hjälpa till att starta nya. Per år skulle det då röra sig om ett tiotal klubbar runt om i landet som skulle ha verksamhet främst för barn och ungdom. Vilken typ av aktivitet det skulle bli beror förstås väldigt mycket på de lokala förutsättningarna, men bland annat forspaddling, cirkusskola och barngymna är möjliga aktiviteter.

Svenska Kanotförbundet

På central nivå handlar det mycket om att utveckla vår ledarutbildning och även kunna föra ut den till våra lokala organisationer. Om vi kunde dedikera en person till friluftslivets- & bredd-verksamhet och en person att jobba med Paddelpasset & utbildning så skulle det kunna lyfta verksamhet både kvantitativt men även kvalitativt. Kvalitén på våra utbildningar är viktig för de tre grundelementen teknik, miljö och säkerhet. En årslön med omkostnad säg 650 000 kr lönekostnader + resor mm bedömer vi ger lågt räknat 700 timmar/10 000 kr. Dessutom skulle vi kunna skärpa till kvalitén och höja utbildningsnivån på våra lokala ledare.

Svenska Klätterförbundet

Arrangera fler instruktörskurser, 650 timmar/10 000 kr. Utbilda idrottslärare, 175 timmar/10 000 kr. Samarbeta med skolan, erbjuda friluftsdagar, 85 timmar/10 000 kr. Prova på klättring, 85 timmar/10 000 kr.

Många klätterklubbar är inte anslutna till Svenska Klätterförbundet. Likaså finns väldigt många klättrare som inte är med i någon klubb.

Svenska Livräddningssällskapet

Vuxensimskola, Nippers, simskola för barn, HLR ca 30 000 timmar.

Svenska Orienteringsförbundet

Mycket svårt att uppskatta men det ligger troligen omkring 100 timmar/ 10 000 kr. Det aktiviteter som ligger närmast till hands är att fortsätta utveckla Naturpasset, motionsorientering och andra motionsaktiviteter samt samverka med skolan.

Svenska Scoutrådet

Det är svårt att uppskatta vad aktivitetstimmar inom Scouterna kostar. Viss verksamhet är gratis att starta och inte primärt beroende av ekonomiskt stöd. Däremot krävs ofta marknadsföringsinsatser och viss utbildning för att dra igång. Det område som vi framför allt har riktat nya resurser till handlar om att nå ut i barn- och ungdomsgrupper där vi idag inte har särskilt stort genomslag, nämligen i socialt utsatta områden och i invandrargrupper. Vår erfarenhet är att det i sådana områden krävs ett större mått av anställt stöd för att få igång verksamhet, det är svårare att engagera föräldrar som ledare och våra vanliga rekryteringsmetoder och verksamhetsformer är inte alltid de bästa.

Svenska Turistföreningen

Vi ser att vi främst skulle kunna utöka aktiviteter gentemot barn och ungdomar vid aktivitetsstöd.

Sveriges Ornitologiska Förening

Vi driver vårt utåtriktade arbete helt på ideell basis, det är bara vår föreningssekreterare som har tid att i tjänsten att arbeta med sådana frågor, han fungerar som backup till våra volontärer och till regionala och lokal föreningar i mån av tid. Det vi kan arrangera idag gör vi tack vare fantastiska volontärsatser. Bidraget från friluftsrådet som vi erhållit de senaste åren har möjliggjort för oss att utbilda naturguider och volontärer, samt att ge dessa möjligheter att komma ut och nå medlemmar och allmänhet. Det är också i stor utsträckning bidraget som möjliggjort vår medlemsökning de senaste fem åren, samt det ökade antal utåtriktade, såväl lokala som nationella, aktiviteter vi genomfört. Tack vare våra medlemmars stora engagemang och beredskap till ideellt arbete kan vi skapa många timmars aktiviteter även för mindre summor. I princip skulle vi för 10 000 kr kunna betala reseersättning för 10 volontärers lördags-exkursioner med allmänhet och medlemmar kanske så mycket som fem lördagar i rad, 4 timmar åt gången, dvs. 200 timmar. Vad som troligen hade spelat störst roll för oss är om vi haft möjlighet att anställa en tjänsteman att arbeta uteslutande med att supportera all ideell verksamhet och samordna olika samarbeten och arrangemang för medlemmar och allmänhet över hela landet.

Fältbiologerna

Antalet timmar skulle vara 72 timmar/ 10 000 kr. Dessa kommer i sådana fall vara exkursioner över helger till olika områden med rikt naturliv och pengarna går till hyra av guider, reseersättning, mat och lokalhyra.

Naturskyddsföreningen

Konferens och seminarieverksamhet t ex vår årliga höstkonferens med ca 300 deltagare varje år. Närnaturguiderna, Schysst sommar, Skogen som klassrum, medverka på ett halvdussin mässor varje år, medverka på utställningar både centralt som lokalt med mera. Också allmänheten deltar i viss utsträckning på kretsarnas aktiviteter (stycket ovan). Minst 2 skulle generera $20 \times 271 \times 4 \times 2 = 22\ 000$ aktivitetstimmar. Ex Skogen som klassrum: En fortbildningsdag för 25 lärare innebär åtta timmar. Lärarna får i uppgift att genomföra minst en utomhuspedagogisk övning med sina elever vilket innebär ytterligare två timmar per lärare för minst 20 elever. Det ger 10 aktivitetstimmar för 25 lärare och minst två aktivitetstimmar för minst 500 elever. Antag också att två av de inbjudna politikerna deltar en timme under fortbildningen. Totalt minst 1 252 aktivitetstimmar. Här räknas endast direkta aktivitetstimmar. En fortbildningsdag leder för de flesta lärare till många fler timmar med utomhuspedagogisk undervisning. Underlag för att räkna fram detta saknar vi idag.

Det är inte enbart pengar som ger fler aktiva men ett ökat stöd riktat till att skapa större ideell kraft kan i förlängningen skapa fler aktiviteter. Vad kan nya kretsaktiva genomföra för aktiviteter? T ex en satsning på skolan – hur många aktivitetstimmar skulle det kunna bli om alla kretsar gör något i minst en skola? T ex 200 fler aktiva som jobbar på 50 orter med mat eller kemikalier och har 2 aktiviteter per år som når 100 personer varje gång? Ex projektet Skogens som klassrum: En utbildningsdag, 8 timmar för 10 000 kronor. I detta ingår allt, dvs planering, förberedelser, efterarbete och lönekostnader. En utbildningsdag för 25 lärare kan enligt ovan innebära minst 1 252 aktivitetstimmar / 10 000 kr. En utveckling av Skogen som klassrum kan innebära föreläsningar i utomhuspedagogik för lärarstudenter. Två föreläsningar á fyra timmar för 100 studenter för 10 000 kr. Det ger 800 aktivitetstimmar / 10 000 kr.

Naturskoleföreningen

Aktiviteter för ökad naturkänsla och kunskap om allemansrätt och natur genom friluftsliv. En och en halv pedagog per naturskola behövs för att ta ut 2500 elever. Detta kostar 750 000 kr x 90 naturskolor = 67 500 000 Kostnad per timme blir då $67\,500\,000/900\,000=75$ kr per aktivitetstimme, dvs. 133 aktivitetstimmar / 10 000 kr. Det vi skulle vilja erbjuda är naturskoleverksamhet i kommuner utan naturskola. Men också fortbildning av pedagoger som sedan själva har möjlighet att gå ut med sina elever.

För 133 aktivitetstimmar skulle 33 elever få en heldag (4 timmar) i naturen. Alternativt skulle två halvdagar för totalt 60 pedagoger kunna hållas. Varje pedagog möter efter fortbildningen minst 20 elever och därmed når vi 1 200 elever!

Svenskt Friluftsliv

Green Team

Green Team är ett försöksverksamhet som bedrivits av Svenskt Friluftsliv under ett par år. Tanken är att skolans fritidspersonal är den sammanhållande länken där Svenskt Friluftslivs lokala organisationer erbjuder aktiviteter för barn och ungdomar. Tanken är att barnen/ungdomarna skall få ett intresse för friluftslivet samtidigt som föreningarna skall kunna värva medlemmar. Kostnad: 5 projektledare 3,5MSEK, Omkostnader 1,5MSEK = 5MSEK. I dagsläget finns 20 st. Green Team som i genomsnitt har 7 träffar per termin á fyra timmar. Detta gör ca. 11 000 timmar eller 300 timmar/10 000 kr.

AllmO

Finansiering av en Allemansrättsombudsman (AlmO), anställd vid Svenskt Friluftslivs kansli skulle vara en viktig del av ett friluftsliv. Genom AlmO skulle medlemsorganisationerna och allmänheten få en nod där praktisk information t.ex. överträdelser från markägare (olagliga avstängningsförsök av stränder, vägar och liknande) skulle kunna samlas och enskilda mål av principiellt viktig karaktär skulle kunna drivas samlat. AlmO skulle också vara en naturlig samarbetspartner för Naturvårdsverket men också för våra olika medlemsorganisationer i att identifiera behov av information om allemansrättens möjligheter och begränsningar samt att driva kampanjer gentemot utvalda målgrupper (allmänhet, medlemsorganisationerna, markägarna m.fl).

Bilaga 1 Organisationernas medlemsantal, arrangerade timmar och kostnad

Förbund	Medlemmar enkätsvar 2010	Barn, ungdom	Timmar Medlem	Timmar Allmänhet	Kostnad kr per timma
Cykelfrämjandet	5 894	150	27 600	600	
Friluftsförbundet	88 758	44 058	9 000 000	3 000 000	
Korpen	*268 557	40 000	21 000 000	1 074 228	50
Hälsofrämjandet	2 500	200	4 000	5 000	63-83
4 H	11 500	Ca10 000	-	-	
Sportfiskarna	53 000	2 578	1 192 600		1,35 - 2
Brukshundsklubben	72 000	8 500			
Båtunionen	172 000	3 000			
Cykelsällskapet	9 000	2 220	42 000**		
Folksporförbundet	5 000	-			
Frisksporförbundet	6 791	3 253	3 00 000	30 000	
Gång- och vandrarförb.	30 900	800	99 750		
Jägareförbundet	187 029	16 273	2 300 000		
Kanotförbundet	22 000	7 700	233 000	287 000	14
Kennelklubben	* 305 591	6 840	3 100 000		
Klätterförbundet	6 300	*1 449	4 527 700	4 000 000	
Kryssarklubben	* 42 048				
Livräddningssällskap.	22 057	1 450	211 182	480 588	
Orienteringsförbundet	95 000	25 000	1 400 000	600 000	100
Scoutrådet	80 000	42 800	5 000 000		
Skridskoförbundet	* 23 000	3 000	60 000		
Turistföreningen	287 449	56 581	544 000	60 000	
SUMMA	<u>1 796 347</u>	<u>276 066</u>	<u>49 041 832</u>	<u>9 536 416</u>	-
Botaniska Föreningen	8 000	50	28 000	33 000	
Ornitologerna	15 234	230	20 000		50
Fältbiologerna	2 661	1 87	9 000	1 000	139
Naturskyddsför.	191 000	20 000	400 000	23 252	
Naturskoleföreningen	327	-	3 240	1 125 000	75
SUMMA	<u>217 222</u>	<u>20 467</u>	<u>460 240</u>	<u>1 182 252</u>	-
TOTALSUMMA	2 013 569	296 533	49 502 072	10 718 668	-

*År 2009

**Beräknas på samma förhållande som gäller Cykelfrämjandet

Bilaga 2 Demokratiarbetet

Förbund	Lokala och regionala föreningar	Möten	Timmar
Cykelfrämjandet	28 + 1	120 +450	3 030
Friluftsförbundet	359 + 6	130 000	390 000
Korpen	2 937 +18	17 730	35 460
Hälsofrämjandet	25	240	2 000
4 H	-	-	-
Sportfiskarna	450	2 000	10 000
Brukshundsklubben	300	5 000	**15 000
Båtunionen	862 + 26	3 000	27 000
Cykelsällskapet	15	*300	*1 600
Folksportsförbundet	-	-	-
Frisk sportsförbundet	79 +13	250	1 000
Gång – och vandrarförbundet	127 +30	1 176	
Jägareförbundet	359 +22		
Kanotförbundet	115 +15		9 000
Kennelklubben	1 000	20 000	100 000
Klätterförbundet	63 + 1	5 -10	
Kryssarklubben	-	-	-
Livräddningssällskapet	13 +24	890	3 560
Orienteringsförbundet	600 +23	13 095	33 000
Scoutrådet	1 400	5 600	30 000
Skridskoförbundet	68	-	700
Turistföreningen	82		
SUMMA	<u>8 882+179</u>	<u>194 861</u>	<u>661 350</u>
Botaniska föreningen	25	1 000	**44 000
Ornitologerna	110 +26	3 300	20 400
Fältbiologerna	28 +3	840	5 260
Naturskyddsföreningen	271 +24	2 000	400 000
Naturskoleföreningen	90 +5	3 600	1 000
SUMMA	<u>524 +58</u>	<u>10 740</u>	<u>470 660</u>
Totalsumma	9 406 +237	205 601	1 132 010

* Beräknas på samma förhållande som gäller Cykelfrämjandet

**Beräknat på genomsnittligt förhållande mellan möten och timmar hos nedanstående fyra föreningar.

Bilaga 3 Enkäten

Svenskt Friluftsliv

Ett friluftsluft för Sveriges friluftorganisationer

Bakgrund

I den friluftspolisition som Regeringen lade fram den 8 juli 2010 föreslogs att Svenskt Friluftsliv skall fördela de statliga medlen till friluftorganisationer fr.o.m. 2011 i linje med det som Svenskt Friluftslivs årsstämma beslutat och som kansliet arbetat för. Den 1:a december antogs polisitionen av Riksdagen och Svenskt Friluftsliv har tillsatt en oberoende kommitté som har gjort en preliminärfördelning av anslaget. Regeringens budgetpolisition som antogs av Riksdagen den 15/12 ökande anslaget till friluftslivets organisationer med 3 MSEK eller 12 %.

Svenskt Friluftslivs styrelse har beslutat avsätta medel från statsanslaget för att göra en gemensam kunskapssammanställning kring ett Friluftsluft. De organisationer som bjuds in är samtliga Svenskt Friluftslivs 22 medlemsorganisationer samt övriga organisationer som beviljats medel från friluftsanslaget för 2011.

Projektet

Friluftsluftet syftar till att ge friluftsrörelsen ökade medel, bättre skatteregler, bättre tillgång till tätortsnära friluftsområden bättre hälsa i samband med uteaktivitet m.m. Men frågan som vi är skyldiga samhället/politiken är vad det får tillbaka av friluftsrörelsen? Det skall vi försöka besvara. Svenskt Friluftsliv kommer att leda projektet och ämnesområdena som vi tar upp har bäring på friluftspolisitionen och de frågor som diskuteras i styrelsen och medlemsorganisationer emellan. För att kunna genomföra projektet krävs dock information om det löpande arbetet i organisationerna och det är endast organisationerna själva som kan lämna den.

Svenskt Friluftsliv önskar därför att ni besvarar bifogade enkät. Det är en ganska omfattande enkät och det kommer att krävas en del arbete för att utförligt och på ett bra sätt kunna besvara frågorna och fundera i de utvecklingsriktningar som vi efterfrågar. Det är nytänkande som behövs. Eftersom vi är medvetna om och efterfrågar ett underlag som är omfattande och som kräver en ganska stor arbetsinsats har styrelsen i Svenskt Friluftsliv beslutat att ersättning kommer att utgå till de organisationer som lämnar in ett underlag. Arbetet kommer alltså att kunna ge dubbel effekt till organisationerna. Dels får ni ersättning för det arbete ni gör dels kan förutsättningarna för ert friluftsluft förbättras på sikt.

När underlaget inkommit till Svenskt Friluftsliv (i tid) kommer utbetalning att ske av ersättning enligt nedan:

Medlemsantal 0-20 000	10 000:-
Medlemsantal 20 000 – 100 000	15 000:-
Medlemsantal 100 000 -	20 000:-

Orsaken till att det är skillnad i beloppen är att vi anser att det är ett större arbete i en större organisation än i en mindre att ta reda på de uppgifter som vi efterfrågar.

Målet är att en rapport skall finnas färdig till Svenskt Friluftslivs årsstämma i april och dokumentet kommer sedan att användas i Svenskt Friluftslivs fortsatta kommunikation med bl. a. Regeringen.

Svarens omfattning

Omfattning av det material som vi efterfrågar och som ni förväntas lämna in till Svenskt Friluftsliv är max 6 sidor, en sida för varje område. Om ni önskar lämna in mer material går detta givetvis bra, men lämna då med det som en bilaga. Vi förväntar oss att de 6 sidorna kommer till Svenskt Friluftsliv som en word-fil till följande e-postadress: gunnar.zettersten@svensktfriluftsliv.se senast den 20 februari 2011. Har ni frågor om enkäten kan ni även ringa Gunnar på tel. 0735 867988.

Tidsplan

2010-12-15	Budgetpropositionen antas i riksdagen.
2010-12-31	Regleringsbrev och förordning klara.
2011-01-21	Mejl med inbjudan att delta i arbetet med att ta fram underlag till ett friluftslift.
2011-01	Telefonkontakt tas med samtliga organisationer som fått brev enligt ovan.
2011-02-20	Sista dag att leverera in material. Utbetalning sker efter att leverans skett.
2011-02-20	– 2011-03-14 Sammanställning
2011-04-01	Dokument färdigt
2011-04-06	Styrelsemöte
2011-04-14	Årsstämma i Svenskt Friluftsliv, dokumentet presenteras.

Vi hoppas att du/ni vill vara med i denna utveckling av det svenska friluftslivet

Hälsningar

Ulf Silvander
Generalsekreterare

Gunnar Zettersten
Projektledare

Enkät till friluftorganisationer

Organisationens namn:

Organisationens adress:

Organisationens bg nr och ev. referens för utbetalning av ersättning:

Organisationens totala medlemstal 2010:

Hälsa/rörelse

Antalet aktivitetstimmar (totalt) som organisationen genererar för medlemmar.

Antalet aktivitetstimmar som organisationen genererar för andra än medlemmar (dvs. allmänheten).

Antalet aktivitetstimmar som organisationen skulle kunna leverera vid ökat stöd samt vilka aktiviteter det skulle vara frågan om. Ange i antalet timmar/10 000 kr.

Vilka hinder som organisationen ser för att kunna öka antalet aktivitetstimmar?

Finns idag samarbete med skolan? Med idrottsrörelsen(alt. för de organisationer som ingår i idrottsrörelsen: annan organisation inom idrottsrörelsen)?

Finns samarbete med kulturföreningar (tex. Hembygdsrörelsen eller Vårdcentralen eller annan extern part? (Kan vara lokalt, regionalt eller nationellt, lämna gärna exempel).

Hur skulle ett sådant samarbete kunna se ut/utvecklas och vilka "flaskhalsar" ser man i organisationen (ekonomi, ledare, lokaler, naturområden etc.).

Hur ser ni på hälsa/rörelse för de medlemmar som inte är barn/ungdomar, dvs. de över 25 år?

Barn/ungdom/skola

Totala antalet barn och ungdomsmedlemmar (upp till 25 år):

Hur arbetar organisationen med barn/ungdomar?

Finns önskemål om att öka antalet aktiva i detta åldersintervall?

Hur skulle ni vilja utöka barn- och ungdomsarbetet? Vad är det som krävs? Pengar, ledare, infrastruktur som stödjer friluftslivet?

Vilka hinder som organisationen ser för att kunna öka antalet aktivitetstimmar?

Finns samarbete med förskola, skola, fritidsgårdar, andra organisationer eller liknande? (lokalt, regionalt, nationellt).

Hur har organisationen med sin egna interna utbildning. Vilket studieförbund använder ni? Är ni nöjda med samarbetet? Hur skulle det kunna utvecklas?

Folkbildning av barn, ungdom och vuxna vilka aktiviteter har ni som stödjer detta?

Integration

Ser ni något behov av att arbeta med integration?

Har ni någon ambition att arbeta med integration?

Arbetar organisationen aktivt med något integrationsprojekt? Beskriv?

Vilka hinder som organisationen ser för att kunna öka arbete med integration.

Har ni erfarenheter av lyckade/misslyckade integrationsprojekt/integrationsarbete?

Hur skulle ni vilja arbeta för att nå fler med icke-nordiskt ursprung?

Hur skulle ett (ökat) integrationsarbete kunna se ut?

Allemansrätt

Hur arbetar organisationen med allemansrätten?

Vilka problem/hot ser ni för allemansrätten i framtiden?

Vill ni/skulle ni kunna arbeta på annat sätt för att allemansrätten inte försvagas i framtiden? Hur? Vad krävs?

Ser ni kommunens lokala ordningsföreskrifter (eller föreskrifter i skyddade områden tex. naturreservat) som ett hinder eller tillgång i friluftslivet? Exempel?

Demokrati och regelsystem

Hur många lokala och regionala föreningar finns inom organisationen?

Uppskatta hur många möten dessa har per år?

Antalet timmar?

I den nya strandskyddslagstiftningen skall det finnas ett ökat lokalt ansvarstagande och i lagen finns inskrivet att friluftorganisationerna har möjlighet att överklaga vissa frågor som gäller upphävande av strandskydd. Hur har föreningen engagerat sig i dessa frågor? Ämnar ni engagera er mer framöver? Om inte varför?

Upplever organisationen problem som har med lagstiftning att göra t.ex. skattelagstiftningen, Socialavgiftslagen, Djurskyddslagen, Sjötrafikförordningen, Produktsäkerhetslagen, Miljöbalken etc. Vilka förändringar skulle ni vilja se?

Övrigt som stödjer och utvecklar det civila samhället?

Genus och funktionsnedsättning

Har ni några erfarenheter av att arbeta med genusperspektivet i organisationen? Beskriv.

Har ni någon erfarenhet att arbeta med personer med funktionsnedsättning? Beskriv.

Vilka hinder och möjligheter ser ni inom dessa områden?